

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U000788

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-02-2024

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чорна Світлана Вікторівна

2. Svitlana Chorna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7668-0952

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 072

Назва наукової спеціальності: Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Фінанси, банківська справа та страхування

Дата захисту: 09-02-2024

Спеціальність за освітою: 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Місце роботи здобувача: Центр соціально-економічних досліджень CASE-Україна

Код за ЄДРПОУ: 21708068

Місцезнаходження: , Київ, 01133, Україна

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 3788

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 05408289

Місцезнаходження: вул. Римського-Корсакова, буд. 2, Суми, Сумський р-н., 40007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 05408289

Місцезнаходження: вул. Римського-Корсакова, буд. 2, Суми, Сумський р-н., 40007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 06.35.17, 06.52.17, 06.92

Тема дисертації:

1. Оцінка рівня фінансової безпеки держави в контексті стабілізації соціально-економічного розвитку
2. Assessment the level of financial security of the state in the context of stabilization of socio-economic development

Реферат:

1. Забезпечення умов для соціально-економічного розвитку передбачає розробку стратегій та політик для зміцнення фінансової стійкості, що сприяє сталому розвитку та ефективному управлінню фінансовими ресурсами. Сильна фінансова безпека є основою для економічної та соціальної стабільності, а основним завданням системи фінансової безпеки є оперативне виявлення та попередження зовнішніх та внутрішніх ризиків. Якісна оцінка фінансової безпеки дозволяє точно визначити її рівень та виявити потенційні загрози, забезпечуючи ефективну реакцію на фінансові кризи та мінімізувати наслідки для економіки та соціуму. Останні роки в Україні були важкими через системну фінансово-економічну кризу, скорочення виробництва, збільшення дефіциту бюджету та російська агресія. У цьому контексті стає важливим адекватне оцінювання фінансової безпеки для ідентифікації потенційних ризиків. Метою дисертаційної роботи є удосконалення існуючих та формування нових теоретико-методичних засад, що полягають у розробці науково-методологічних та практичних рекомендацій щодо оцінки фінансової безпеки держави в контексті

стабілізації соціально-економічного розвитку. Для аналізу та обґрунтування отриманих результатів дослідження були використані наступні методи: аналіз, синтез, формалізації, історико-логічний метод, структурно-декомпозиційний, статистичний аналіз та метод системного підходу; а також спеціальні методи, а саме компаративний аналіз, метод Харрінгтона, нечітко-логічний підхід, аналіз відповідності, метод головних компонентів, відносна нормалізація, прогнозування на основі експоненціального згладжування, метод ранжування, канонічний аналіз, синергетичний метод та множинний регресійний аналіз. Під час виконання дисертаційного дослідження було визначено сутність та еволюцію підходів до фінансової безпеки, розроблено механізм її забезпечення та проведено бібліометричний аналіз векторів наукових досліджень у сфері фінансової безпеки. У роботі встановлено, що прозорість управління фінансової безпеки відображається через роботу державних органів влади. Бюро економічної безпеки, яке бореться з економічними злочинами, не ефективно виконує управління та контроль за фінансово-економічною безпекою держави. Використано загальний рівень тіньової економіки як індикатор ефективності його роботи. Визначено стан фінансової безпеки держави за двома методиками: оцінка від Міністерства економіки України та альтернативна методика мультиплікативної моделі нелінійної згортки. За секторною оцінкою виявлено, що найменш захищеною сферою є боргова безпека, небанківський фінансовий ринок та бюджетна безпека. Стабільнішими є сегменти банківської системи та грошово-кредитної безпеки. Загалом, економіка України на половину, а в деяких періодах лише на третину, захищена від фінансових загроз. Запропоновано використовувати вдосконалений інструментарій оцінки фінансової безпеки держави на основі побудови моделі нелінійної згортки індикаторів прямого та опосередкованого впливу, яка базується на поєднанні степеневі функції та методу Харрінгтона з врахуванням пріоритетності й коригуванням по співвідношенню можливості та ризику. Дана модель має унікальність у визначенні найбільших релевантних показників із бази даних Світового Банку. В результаті доведено, що інтегральний показник фінансової безпеки відображає найбільші коливання при появі в системі потенційних загроз. Мультиплікативна модель краще описує рівень фінансової безпеки та відображає більш реалістичну ситуацію в країні, що важливо в контексті прийняття управлінських рішень. Перспективний фінансовий прогноз показав зниження загального показника фінансової безпеки України протягом наступних п'яти років. У зв'язку з початком повномасштабного вторгнення в Україну виявлено необхідність врахування військових ризиків на зміну рівня фінансової безпеки. За результатами канонічного аналізу, встановлено, що розвиток фінансової безпеки держави на 63,99% обумовлений зміною ринкових фінансових показників, коливання значень яких спричинено військовими ризиками. Так, зростання військових витрат, що у 2022 році становили 44 мільярди доларів, що складає 33,5% ВВП, знижує рівень фінансової безпеки України на 0,41%. Також виявлено прямопропорційний вплив на рівень фінансової безпеки зміна офіційного валютного курсу, обернений зв'язок наявний для зростання непрацюючих кредитів банків, обсягу зовнішнього боргу та загальних резервів країни. Виявлені зміни можуть становити загрозу стабільності фінансового сектору. З урахуванням воєнних ризиків рекомендації включають поліпшення контролю та управління для оцінки фінансової безпеки держави під час відновлення після війни. Уряд повинен акцентувати увагу на зміцненні фінансової безпеки та приймати заходи для захисту фінансових інтересів країни і забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку.

2. Ensuring the conditions for socio-economic development involves the development of strategies and policies to strengthen financial stability, which contributes to sustainable development and effective management of financial resources. The main task of the financial security system is the prompt identification and prevention of external and internal risks. A qualitative assessment of financial security allows you to accurately determine its level and identify potential threats, ensuring an effective response to financial crises and minimizing the consequences for the economy and society. Recent years in Ukraine have been difficult due to the systemic financial and economic crisis, the reduction of production, the increase in the budget deficit and Russian aggression. In this context, adequate assessment of financial security to identify potential risks becomes important. The purpose of the dissertation is to develop scientific, methodological and practical recommendations for assessing the financial security of the state in the context of stabilization of socio-economic development. The following methods were

used to analyze and justify the obtained research results: analysis, synthesis, formalization, historical-logical method, structural-decompositional, statistical analysis, and the method of the system approach; as well as special techniques, namely comparative analysis, Harrington's method, fuzzy logic approach, correspondence analysis, principal component method, relative normalization, exponential smoothing forecasting, ranking method, canonical analysis, synergistic method, and multiple regression analysis. During the dissertation research, the essence and evolution of approaches to financial security were determined, a mechanism for ensuring it was developed and a bibliometric analysis of vectors of scientific research was carried out. The work established that the transparency of financial security management is reflected in the work of state authorities. The Bureau of Economic Security, which fights economic crimes, does not effectively manage and control the financial and economic security of the state. The overall level of the shadow economy was used as an indicator of the effectiveness of its work. The state of the state's financial security was determined using two methods: an estimate from the Ministry of Economy of Ukraine and an alternative method of the multiplicative model of nonlinear convolution. According to the sectoral assessment, it was found that the least protected areas are debt security, non-banking financial market and budget security. The segments of the banking system and monetary security are more stable. In general, the economy of Ukraine is protected by half, and in some periods only by a third, from financial threats. It is proposed to use an improved toolkit for assessing the state's financial security based on the construction of a model of a nonlinear convolution of indicators of direct and indirect influence, which is based on a combination of the power function and Harrington's method, taking into account priority and adjusting for the ratio of opportunity and risk. This model is unique in determining the most relevant indicators from the World Bank database. As a result, it is proven that the integral indicator of financial security reflects the greatest fluctuations when potential threats appear in the system. The multiplicative model better describes the level of financial security and reflects a more realistic situation in the country, which is important in the context of management decision-making. The prospective financial forecast showed a decrease in the general indicator of the financial security of Ukraine over the next five years. In connection with the beginning of a full-scale invasion of Ukraine, the need to take into account military risks for changing the level of financial security was revealed. According to the results of the canonical analysis, it was established that the development of the state's financial security is 63.99% due to changes in market financial indicators, the fluctuations of which values are caused by military risks. Thus, the increase in military spending, which in 2022 amounted to 44 billion dollars, which is 33.5% of GDP, reduces the level of financial security of Ukraine by 0.41%. A change in the official exchange rate also has a directly proportional effect on the level of financial security, an inverse relationship exists for the growth of non-performing bank loans, the volume of foreign debt and the country's general reserves. Taking war risks into account, the recommendations include improving controls and management to assess the financial security of the state during post-war recovery. The government should focus on strengthening financial security and take measures to protect the country's financial interests and ensure the stability of socio-economic development.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Rekenenko I., Zhuravka F., Nebaba N., Levkovych O., Chorna S. Assessment and forecasting of Ukraine's financial security: Choice of alternatives. Problems and Perspectives in Management, 2022. № 20(2). P. 117-134.

- Haber J., Bukhtiarova A., Chorna S., Iastremaska O., Bolgar T. Forecasting the level of financial security of the country (on the example of Ukraine). Investment Management and Financial Innovations, 2018. № 15(3). P. 304-317.
- Чорна С. В. Аналіз векторів досліджень фінансової безпеки: бібліометричний аналіз та візуалізація. Світ фінансів, 2023. № 2-23. С. 125-139.
- Чорна С. В. Оцінка фінансової безпеки України: секторальний розріз та загальний рівень. Економіка і прогнозування, 2022. №4. С. 125-150.
- Chorna S. Ukrainian cross-border migration under martial law: a challenge and threat to the financial security of the state. Mechanism of Economic Regulation, 2022. № 1-2(95-96). P. 114-120.
- Васильєва Т. А., Гончаренко Т. П., Чорна С. В. Трансформаційна безбес-модель формулювання та реалізації стратегії банку. Вісник СумДУ, 2022. №2. С. 166-174.
- Чорна С. В., Татарко А. В. Показники оцінки ймовірності участі фінансових посередників у тінювих операціях. Ефективна економіка, 2020. № 11.
- Рекуненко І. І., Чорна С. В. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній. Економіка і суспільство, 2017. № 8. С. 666-672.
- Чорна С. В. Фінансова безпека банківської системи України. Пріоритети розвитку фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів: монографія за заг. ред. д-ра екон. наук Л. Л. Гриценко. Суми: Сумський державний університет, 2021. С.180-199.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези; проекти нормативних документів; методичні документи; програмні продукти, програмно-технологічна документація; аналітичні матеріали; бази даних

Соціально-економічна спрямованість: підвищення фінансової стійкості, розвиток фінансової політики держави

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0118U003585; 0122U000774; 0120U100473; 0121U114477

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Рекуненко Ігор Іванович
2. Ihor Rekunenکو

Кваліфікація: д.е.н., професор, 08.00.08, 08.04.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3998-9031

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 05408289

Місцезнаходження: вул. Римського-Корсакова, буд. 2, Суми, Сумський р-н., 40007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Житар Максим Олегович
2. Maksym Zhytar

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.03, 08.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3614-0788

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 02136554

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Маслій Олександра Анатоліївна
2. Oleksandra Maslii

Кваліфікація: к. е. н., доцент, 08.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2184-968X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"

Код за ЄДРПОУ: 02071100

Місцезнаходження: Першотравневий проспект, буд. 24, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Школьник Інна Олександрівна
2. Inna Shkolnyk

Кваліфікація: д.е.н., професор, 08.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5359-0521

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 05408289

Місцезнаходження: вул. Римського-Корсакова, буд. 2, Суми, Сумський р-н., 40007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Захаркіна Людмила Сергіївна

2. Liudmyla Zakharkina

Кваліфікація: к. е. н., доцент, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1002-130X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 05408289

Місцезнаходження: вул. Римського-Корсакова, буд. 2, Суми, Сумський р-н., 40007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради

Тютюник Інна Володимирівна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні

Тютюник Інна Володимирівна

Відповідальний за підготовку
облікових документів

Бойко Антон Олександрович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності

Юрченко Тетяна Анатоліївна